

Samenvatting preek 23 februari 2020: 'Mannen en vrouwen in de kerk'

Schriftlezing: Genesis 1 vers 26 t/m 31 en 1 Timotheüs 2 vers 1 t/m 15

Beste reizigers! Zo worden we tegenwoordig aangesproken op het treinstation. Het zegt iets over de tijd waarin wij leven. Allereerst is er de verdergaande emancipatiebeweging: gelijke rechten en kansen tussen man en vrouw, want ook de vrouw moet carrière kunnen maken. De noodzaak van tweeverdieners draagt daar aan bij. Kunnen we in vrijheid dan ook nog voor iets anders kiezen of eigenlijk niet meer? Ondertussen zijn er in veel gezinnen allerlei problemen, maar het ligt gevoelig om een verband te leggen tussen het één en het ander. Tegelijk komt ook op een andere manier de verhouding man/vrouw aan de orde als het gaat over genderneutraliteit. Zo worden we op het station dus mannelijk noch vrouwelijk aangesproken, om niemand uit te sluiten, maar ook omdat het verschil tussen man en vrouw volgens sommigen een constructie is. Hoe moet je dit alles nu duiden? Het heeft te maken met het gebrek aan een bron en norm van buitenaf, waardoor we als vrijgevochten individuen vooral ons eigen geluk op het oog hebben. Het is alsof je allemaal in de file staat, omdat ieder voor zich vooraan wil staan. Maar weten we eigenlijk wel waar we naartoe gaan? Toch kunnen we er ook niet zomaar overheen stappen. Het thema genderneutraliteit raakt aan een kwetsbare groep mensen die gehoord wil worden. Ze stellen ons tot grote vragen over identiteit en hoe daarmee om te gaan. Vanuit pastoraal oogpunt is het belangrijk om dat in een veilige setting bespreekbaar te kunnen maken. Voor deze preek kiezen we echter een focus, waarbij het gaat om de verhouding tussen man/vrouw in de kerkelijke gemeente.

Vanuit Genesis kunnen we dan zeggen dat God ons mannelijk en vrouwelijk heeft gemaakt. Dat zegt allereerst iets over God zelf. Blijkbaar is Hij zo groot, dat Zijn evenbeeld niet te weerspiegelen is door één type mens, maar dat er twee soorten voor nodig zijn die in relatie tot elkaar beeldrager van God zijn. Zonder het in een schema te willen vangen zou je dan kunnen zeggen: in het mannelijke schuilt het krachtige en beschermende van God en in het vrouwelijke het tedere zorgende. Beide aspecten vormen in harmonie tot elkaar een afspiegeling van God. Vanuit Genesis komt dan naar voren dat de vrouw 'een hulp tegenover' is. Dat betekent dat ze als gelijkwaardige bij de man hoort. De Goddelijke harmonie houdt hen beiden in evenwicht. Dit is echter ruw verstoord door de zondeval. Uiteindelijk was de komst van Jezus Christus nodig om het beeld weer te herstellen. In dat licht is het heel mooi dat het beeld van de bruid en bruidegom wordt gebruikt om iets te zeggen over Christus en de gemeente. Het laat ook iets zien van hoe man en vrouw zich tot elkaar hebben te verhouden. Zo is de man niet over de vrouw gesteld om te heersen, maar juist om ruimte voor haar te scheppen.

Tegen deze achtergrond plaatsen we nu 1 Timotheüs 2. Daarbij spelen onze eigen maatschappelijke tendensen wel een rol, maar die mogen niet maatgevend zijn. We zullen moeten zoeken naar de wereld achter de tekst om meer zicht te krijgen op de betekenis en de bedoeling ervan. En dan spelen een aantal zaken mee. Timotheüs was voorganger in Efeze, de thuishaven van de vruchtbaarheidsgodin Artemis. Zij werd o.a. vereerd door openbare tempelprostitutie. Het seksuele moraal in Efeze was dus niet erg hoog. Dit heeft waarschijnlijk invloed gehad op de christelijke gemeente daar. Verder waren er dwaalleraars in Efeze die zeiden dat je niet moest trouwen om het Koninkrijk te kunnen verwachten. Wat moet je dan met zo'n boodschap als je al getrouwd bent? Het vermoeden bestaat dat vooral rijke getrouwde vrouwen die tot geloof waren gekomen hierdoor in verwarring raakten. Ook omdat zij misschien wel beïnvloed werden door een soort feministische beweging die in bepaalde kringen van het Romeinse rijk voet aan de grond kreeg. Deze optelsom van verschillende factoren zou de gemeente uit evenwicht hebben gebracht, waarbij vrouwen in de gemeente openlijk hun man afvielen, terwijl ze andere mannen probeerden te verleiden. Een gevolg was dat mensen niet eens meer normaal met elkaar konden bidden. Daarom gebiedt Paulus dat de mannen met heilige geheven handen moeten bidden, zodat ze helemaal op God gericht zijn en niet op de mensen om hen heen. De vrouwen moeten gepaste kleding dragen en stil zijn, in de zin van dat ze rustig moeten blijven. Ook mogen ze de man niet onderwijzen, omdat ze het recht niet op mogen eisen en omdat sommige vrouwen dus onder invloed stonden van die dwaalleraars. Tenslotte moeten vrouwen zicht richten op het krijgen van kinderen, waarmee Paulus wil zeggen: 'Trouw gewoon!'

De vraag bij dit alles is: gaat het hier om een specifieke situatie, waarin Paulus zich genooddaakt voelde om een soort gerechtelijke uitspraak te doen of wordt hier een algemeen geldende norm verwoord? Een andere vraag gaat over Paulus' opmerking over Adam en Eva: is die redengevend of illustratief? Dit maakt dat de bedoeling van 1 Timotheüs 2 niet glashelder is. Verdere doordenking is nodig, waarbij we consequent recht moeten doen aan het hele Bijbelgedeelte en niet vanuit het eigen gelijk, maar vanuit een gunnende houding. Gavengerichtheid zou dan een hulpmiddel kunnen zijn om er een concrete invulling aan te geven: hoe zorgen we dat iedereen zijn of haar gaven in kan zetten, waarbij het mannelijke of vrouwelijke niet belemmerend werkt, maar juist ten goede wordt ingezet? Sommigen zullen dan bereid moeten zijn om over hun eigen kader heen te stappen, terwijl anderen bereid moeten zijn een stap terug te doen. Als we elkaar maar vast kunnen houden in de oprechtheid van het geloof!